

LBRIS

We know
books

Silvia Colfescu

vânătoare de comori
prin **BUCUREȘTI**

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025

MIC GHID DE STILURI ARHITECTURALE	
ÎNTÂLNITE ÎN BUCUREȘTI	11
STILUL BRÂNCOVENESC	12
STILURI ÎN ARHITECTURA SECOLELOR XIX ȘI XX	13
STILUL BEAUX-ARTS, STILUL ECLECTIC	13
STILUL NEOROMÂNESC	15
STILUL ART DÉCO	17
STILUL MODERN (STILUL MODERN INTERNAȚIONAL)	18
STILUL MEDITERANEEAN	19
VÂNĂTOARE DE COMORI PRIN BUCUREȘTI	21
CORNIȘĂ PICTATĂ	23
FEREASTRĂ ROTUNDĂ	27
INTRARE MONUMENTALĂ	31
LUMINI	37
MODERN - ART DÉCO	39
PORTAL	41
GEMENII DIFERIȚI	43
ATELIERUL ARTISTULUI	45
PAZNICII CASEI	47
FRUMUSEȚI UITATE ALE BUCUREȘTILOR	49
BIZANȚ... MULT DUPĂ BIZANȚ	51
FOIȘORUL DE FIER	55
ALERGĂTORII LUI BOUCHER	59

UȘĂ ART NOUVEAU	61
FELII DE TORT DIN CENTRUL VECHI	63
ALTĂ FELIE, ALT TORT	65
SURORI, DAR NU GEMENE	69
CASA CU FAȚADE ÎNFLORITE	73
OCTAVE CALLEYA, POVESTEA UNUI ARHITECT BUCUREȘTEAN COSMOPOLIT	77
PITORESCUL RUINELOR	85
IMOBILUL CU PIVNIȚE CELEBRE	89
O CASĂ CU UN AER APARTE	93
UN BUCUREȘTEAN DE ADOPTIE: ALEXANDRU DIMITRIU	97
O FILĂ DE POVESTE	103
O MARE ARTISTĂ ȘI CASA EI	109
PELICANII PRINTRE NOI	111
FERONERIE ART DÉCO	115
COPERTINĂ	117
BOVINDOU	119
O CASĂ DE POLITICIAN	121
DOUĂ VILE	123
PALATUL DANTELAT	125
UN PASAJ	127
ÎN OGLINDĂ	131
 BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	 135

MIC GHID DE STILURI ARHITECTURALE ÎNTÂLNITE ÎN BUCUREȘTI

București este un caleidoscop de stiluri de arhitectură, această diversitate plină de fantezie constituind una dintre trăsăturile lui cele mai fermecătoare. Apărute succesiv, stilurile s-au întrepătruns, astfel încât în aceeași perioadă s-au construit, alături de clădiri care întruchipează expresia pură a unui stil, case care împrumută elemente din stilul pe care a trece din modă alături de trăsături ale stilului care-i urmează.

Trebuie de asemenea să se țină seamă de felul de a fi al bucureșteanului: om cu dragoste de casa lui¹, el ține să-și afirme personalitatea și, deși adoptă stilul dominant al timpului,

¹ De neuitat observația Reginei Elisabeta a României, în însemnările ei despre București: „Am aflat de altfel, mai apoi, că românul ține să stea în propria casă, fie ea și de pământ, fără dușumele, cu crăpături între pereți și cu acoperiș de paie. Întreab-o pe cea mai săracă petiționară unde locuiește și o să-ți răspundă: *În casele mele!*”

are grijă să-și doteze locuința cu detalii care să nu se regăsească la casele din jur, clamându-și astfel unicitatea. De altfel, foarte puțini dintre arhitecții care au desenat chipul orașului în decursul vremii s-au mărginit să experimenteze un singur stil, în creația lor apărând în mod obișnuit opere cu caractere diverse.

Stilul brâncovenesc

Primul stil distinct născut în București și care a lăsat orașului clădiri poartă numele domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714), în vremea căruia a cunoscut o definire a caracteristicilor și înflorirea completă. Semnele precursorare ale acestui stil au apărut în timpul domniilor precedente, dar în perioada domniei lui Brâncoveanu s-au înmănușat într-un tot armonios trăsături până atunci disparate, de la cele preluate din arhitectura tradițională, precum și din cea de ambianță

bizantină, predominantă în viața religioasă a principatelor, până la cele venite din vest pe filiera meșteșugarilor străini, preluate din Renaștere, gotic și baroc.

Printre cele mai importante edificii ridicate în timpul domniei voievodului Constantin Brâncoveanu sunt palatul Mogoșoaia (construit de domn între 1698-1702) și biserica Fundenii Doamnei (1699, ctitor spătarul Mihail Cantacuzino). Domnitorul a murit în 1714, decapitat, împreună cu fiii și sfetnicul lui, de turci. Dar orașul păstrează clădiri construite în același stil după moartea sa, între care bisericile Kretzulescu (1720-1722, ctitor Iordache Crețulescu și soția sa Safta, fiica lui Constantin Brâncoveanu) și Stavropoleos (1724, ctitor arhimandritul Ioanichie Stratonikeas).

Între caracteristicile după care recunoaștem construcțiile de stil brâncovenesc se situează volumul masiv, subliniat de pridvor sau loggia

cu coloane sculptate, unele în torsadă, cu capiteli bogat decorate, balustradele de piatră traforate, prezența arcelor trilobate la arcade sau la ferestre, ancadramentele sculptate la ferestre și uși. Vocabularul ornamental se întemeiază pe decorul vegetal, în împletituri de vrejuri și frunze.

La cele două palate brâncovenesti păstrate în proximitatea Bucureștiului (cel de al doilea, Potlogi, la 58 km depărtare de Capitală), pe fațada dinspre intrarea în curte, la etajul I, este construit foișorul cu scară, iar pe fațada opusă apare loggia cu coloane și balustradă din panouri de piatră traforate. Domnitorului îi era rezervat etajul I, la parter locuiau curtea, garda și slugile.

Stiluri în arhitectura secolelor XIX și XX

Primele semne de organizare a arhitecturii orașului apar în secolul al XIX-lea, preocuparea pentru ceea ce numim

astăzi urbanism începând să fie vizibilă în cea de a doua jumătate a acestuia. Prezența militară rusă, cu ofițeri francofoni și francofili, a influențat societatea Principatelor, occidentalizând-o. Apar administrațiile locale ale orașelor, create de Kiseleff. Într-un peisaj dominat de o arhitectură de tip oriental, întreșută cu elemente ale arhitecturii tradiționale, gustul pentru arhitectura europeană se transmite prin călătorii și prin aducerea unor arhitecți străini, purtători ai mesajelor unei culturi avansate, seducătoare prin estetica și romantismul ei.

Stilul Beaux-Arts, stilul eclectic

Stilul își datorează numele școlilor pariziene de arhitectură și artă École Nationale des Beaux-Arts și Académie des Beaux-Arts. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, el se răspândește în Europa și Statele Unite, datorită faptului

că renumitele școli pregăteau studenți din toată lumea. În România, stilul a devenit predominant spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, adus de arhitecții străini, apoi de arhitecții români cu studii la Paris.

Stilul Beaux-Arts, din care mai apoi s-a născut stilul eclectic, pune în scenă elemente de arhitectură împrumutate din stilurile neoclasic, neorenaștere, neobaroc, neorococo, neobizantin, îmbinate armonios, în compoziții simetrice, echilibrate, de atmosferă clasică, cu decor bogat, dar fără excese. În cazul clădirilor oficiale, stilul privilegiază monumentalitatea, recurgând cu un anumit curaj la noile materiale apărute în construcții, în special betonul.

În București, clădiri caracteristice Beaux-Arts sunt Palatul Ministerului Agriculturii (Bd. Carol I nr. 4, 1895, arh. Louis Blanc, fost student al École des Beaux-Arts din Paris), clădire Beaux-Arts cu inserturi de

neorenaștere franceză, Palatul Gheorghe-Grigore Cantacuzino, azi Muzeul George Enescu (Calea Victoriei 141, arhitect I.D. Berindei – și el fost student la École des Beaux-Arts din Paris), precum și multe altele.

Deseori, stilul Beaux-Arts este clasificat ca fiind fie neoclasic, fie neorenaștere etc., după preponderența în compoziția arhitecturală a elementelor unuia sau altuia dintre stiluri.

De regulă, arhitecții români nu se mărginesc, în opera lor, la fidelitatea față de un singur stil, foarte des se întâmplă ca, pe măsură ce își fac apariția moduri noi de a concepe un edificiu, să le adopte sau să le combine, chiar dacă apoi, în funcție de comanditar, de încadrarea în ansamblul constructiv sau de viziunea proprie, să recurgă la vechile forme.

Stilul eclectic, urmaș al stilului Beaux-Arts, îmbină componentele stilurilor cu mai multă fantezie, integrând și

armonizând elemente disparate și dând ca rezultat creații arhitecturale exuberante. Un bun exemplu poate fi Teatrul de vară Capitol, str. Constantin Mille 13 (inițial Teatrul de vară Alhambra, arh. N. Nenciulescu, 1916, studiată și sculpturi de Spiridon Georgescu), recent restaurat și revenit în circuitul public.

Stilul neoromânesc

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, într-un peisaj arhitectural dominat de stilul eclectic, în ambianța stilului Art Nouveau care își făcuse apariția în Europa, se simte nevoia creării unui stil național, care să utilizeze și să sublinieze caracterele identitare ale arhitecturii locului. În astfel naștere stilul neoromânesc, inspirat direct din stilul brâncovenesc, căruia îi va prelua caracteristicile, îmbogățindu-le cu trăsături ale arhitecturii tradiționale românești. Volumetria edificiilor amintește de silueta

severă a culei oltenești. Din arhitectura medievală românească, stilul neoromânesc împrumută turnulețul de colț și foișorul. Printre caracteristicile stilului se numără loggia și pridvorul cu coloane, cu capitel corintic; uneori apar coloane scurte bizantine, cu capitel în formă de trunchi de piramidă, împodobit cu reliefuri. Deschiderile și arcadele se încheie cu arce în plin cintru, trilobate sau în acoladă.

Apar stâlpi, balustrade și streșini de lemn, inspirate din arhitectura populară. Intrarea principală este adeseori protejată de o marchiză de lemn.

Decorul bogat constă din reliefuri și brâie sculptate, balustrade de piatră traforate, ancadramente sculptate, frize și discuri de ceramică smălțuită, policromă. Repertoriul motivelor decorative cuprinde vrejuri vegetale, păsări, stilizări florale.

Reprezentantul cel mai cunoscut al stilului neoromânesc, considerat și inițiatorul

lui, este arhitectul Ion Mincu (1852-1912). Printre lucrările lui de seamă se numără Școala Centrală de Fete din București și Bufetul de la Șosea, azi restaurantul Doina (1892).

Alături de el, au lăsat edificii importante arhitectii Grigore Cerchez (1850-1927) și Ion N. Socolescu (1856-1924). Între edificiile bucureștene de stil neoromânesc datorate lui Grigore Cerchez se află palatul Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” (1912-1927) și Casa Dissescu din Calea Victoriei nr. 196. Arhitectul Ion N. Socolescu este autorul celor două case, proprietate a sa, de pe Bd. Carol I nr. 28 și 30.

Arhitectul Petre Antonescu (1873-1968), reprezentant de frunte al stilului, are o prezență marcantă în arhitectura bucureșteană neoromânească: din opera sa fac parte Palatul Primăriei Capitalei (fost al Ministerului Lucrărilor Publice), pe bd. Regina Elisabeta nr. 47, marea clădire de apartamente a funcționarilor BNR (azi hotel

Triumf) din șos. Kiseleff nr. 12, Palatul băncii Marmorosch Blank de pe strada Doamnei nr. 2-6.

Numeroși alți arhitecți adoptă stilul neoromânesc și lasă orașului clădiri remarcabile:

Cristofi Cerchez (1872-1955) – Vila Minovici („Vila cu clopoței”);

Giulio Magni (1859-1930), arhitect italian care a colaborat cu Ion Mincu – Casa Elie Radu (1894-1898), str. Donici nr. 40, Școala Mavrogheni, azi Școala nr. 11 „Heliade Rădulescu”, șos. Kiseleff nr. 5 (1906);

N. Ghica-Budești (1869-1943) – Muzeul Țăranului Român (în etape, 1912-1939), casa Radu R. Rosetti, str. Mihail Moxa nr. 3-5 (1910-1913), casa Varlam, str. Alecsandri 6 (1913);

Paul Smărăndescu (1881-1945) – casa Stelian Popescu, str. Tudor Arghezi nr. 24 (1911), Palatul Creditul Funciar Rural, Bd. Brătianu 20/str. Doamnei (1926), Palatul Universul, str. Brezoianu nr. 23 (1926-1930) etc.

Stilul Art Déco

Apărut în Statele Unite și în Franța la începutul secolului XX, stilul Art Déco se manifestă în București după sfârșitul Primului Război Mondial. Sinteză a noii prosperități și a gustului pentru lux și pentru modernism al vremii, stilul Art Déco a cucerit Bucureștii, devenind, alături de stilul Beaux-Arts și de stilul Mediteranean, cu care avea să se împletească, un semn distinctiv al Capitalei.

Caracteristicile edificiilor de acest stil sunt formele elegante, geometrice, bazate pe linia dreaptă, ornamentația bogată, dar sobră, cu motive diverse, de la cele vegetale la cele animaliere și la figuri umane stilizate.

În ultima etapă de manifestare a stilului Art Déco, el adoptă o formă numită *Streamline design* sau *Modernism pachebot*, bazată pe linii curbe compuse în volume elegante, amintind formele marilor nave oceanice.

Numeroși arhitecți au dotat Capitala cu edificii în stilul Art Déco. Printre ei:

Arghir Culina - imobilul Societății de asigurări Dacia, bulevardul Elisabeta 44, 1928; Hotel Ambasador, bd. Magheru 10, 1937-1938; Hotel Opera (fost Liric), str. Brezoianu 37, anii 1930;

Jean Monda - imobilul Prof. Dr. Gh. Marinescu, str. Danieopol 3, 1937, imobilul Emil Prager, bd. Dacia 61, 1935;

Ernest Doneaud - imobilul Societății Construcțiunea Modernă, str. Episcopiei 2-4, 1922-1930; Hotel Lido, bd. Magheru 5-7, 1937;

Radu Culcer, Ioan Roșu - imobilul Societății Funcționarilor Primăriilor Municipiului București, azi sediul ARCUB, str. Batiștei 14, 1932-1934;

State Baloșin - blocul N. Pherekyde, bd. Bălcescu 24, 1934; blocul Creditul Rural, bd. Bălcescu 25/str. Dem. Dobrescu 13, 1933;

Radu Dudescu, Mircea Marinescu - blocul Zodiac, calea Dorobanților 36-40, 1935.

Stilul Modern (Stilul Modern Internațional)

Apărut în anii 1930, stilul Modern a dominat arhitectura europeană și americană în cea de a doua parte a secolului XX. Bazat pe simplitate și funcționalitate, pe linia dreaptă, pe suprafețele plane, pe spațiile deschise, stilul a beneficiat de perfecționarea materialelor de construcție, metal și sticlă, betonul fiind mai puțin vizibil întrebuințat, mai ales în cea de a doua jumătate a secolului. Ornamentul dispare cu desăvârșire, funcția decorativă fiind preluată de compoziția volumetricii și de dispunerea deschiderilor pe fațade. În București, sunt numeroși arhitecții care au preferat acest stil, fie introducând elemente de stil Modern în edificiile de stil Art Déco, fie desenând clădiri conforme acestui stil epurat.

Unul dintre reprezentanții de seamă ai grupului de arhitecți care au îmbrățișat stilul Modern este Horia Creangă

(1893-1943), nepotul scriitorului Ion Creangă. Printre clădirile semnate de el se numără blocul cu cinematograful Aro (Patria), bd. Magheru 12-14, 1929-1931; blocul Burileanu-Malaxa (în colaborare cu arh. Rudolf Fränkel), bd. Bălcescu 35-35A/str. C.A. Rosetti, 1936; Restaurantul Pescăruș, Parcul Herăstrău, 1936.

La fel de cunoscut pentru construcțiile sale de stil Modern este Marcel Iancu; câteva dintre operele sale caracterizate de aspectul lor sculptural: vila Juster, str. Silvestru 75, 1931; imobilul Gold, str. Hristo Botev 34, 1934-1936; imobilul Bazaltin, Piața Ch. de Gaulle 4, 1935; casa Chihăiescu, șos. Kiseleff 49, 1930-1931.

Unii arhitecți au temperat stilul Art Déco cu elemente de stil Modern, ajungând în cele din urmă să prefere simplitatea celui de al doilea: cel mai elocvent exemplu este cel al lui Jean Monda, care a lăsat numeroase clădiri de stil Modern pur; astfel, imobilul